

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

Expedire religiosis, & castis non omnino ignorare philosophiam, nec
mathematicas disciplinas cap. xxi

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

admissas animo sapius reuoluamus, promptas, & faciles eas menti semper habetes, ut ubicunq; insultus quilibet hostilis ingruerit, statim uelut in manibus, paratam habeamus defensionem: qua ueluti gladio aggredientis hostis Goliath iugulum fodiamus. Imprimendæ ergo memorabilibus, et selectis locis scripturæ, quos paratos, atque expeditos semper habeas, certæ quædam, et eminentes notæ, quibus uelut ulnuculis alligatos, eos ab ore è memoria tua nunquam permittas. His itaq; præsidis roborati, et fortes, et inuidi stabimus, tum aduersus libidinem, tum aduersus cætera hostilia uitia quæ nos tunc maxime adoriuntur, quum uel non expectantur, uel minime formidantur.

Expeditæ religiosæ, et castis nõ oïno ignorare, philosophiam nec mathematicas disciplinas. Ca. XXI.

Non inutile quidem neque parum opportunum fore arbitror, ad excolendam impensius castitatem ociumq; uitandum, in ipsis primæ adolescentiæ studiis (quatenus citra magnæ, ueræq; theologiæ iniuriâ fieri liceat) secularis quoq; philosophiæ præsertim leuiter attigisse: ronalè uidelicet logicâ, et rhetoricâ, quæ quædâ ac differendi sibi uedicat disciplinâ, et eâ quâ morallem appellamus, q̄ oëm bene uiuendi edocet rônem. Item eâ quâ naturalè dicunt, q̄ in rebus oïum inuestigatione, et in explicatione naturæ, et remotæ pcul ab oculis rerû indagatiõe, et contèplatione uersatur. Hinc illud admodum celebre dictum. Felix q̄ potuit rebus cognoscere causas. Hæc aut scientiâ græci physicè, nostri naturalè appellât. Ac similiter eâ q̄ de separatis materia substâtiis loquitur: quam metaphysicam nuncupamus: quæ nos humano ductu, et ad inuiculis sensuum prouehat ad diuina. Quid quæso homini pudico, et contemplatiuo in hac uita potest esse iucundius, q̄ contèplari interdum naturæ

DE RATIONE COERCEN. LIBID.

ipſius occultam, admirandamq; in rebus omnibus rationem, & naturam illarum rerum, quæ difficillimæ ſunt cognitæ, ſagaci mente per ſemetipſum aliquando, aut ex aliorum ſcriptis indagando, & inueſtigando humanarumq; rerum cauſas, quatenus liceat homini cognoſcere: ne ſcilicet uacet quicquam interim mali per ocium uel cogitare, uel facere! Quam ob rem minime aſpernendum eſſe putamus eiufmodi diſciplinæ ſtudio, rationabile tamen, & moderatum: quo poſſimus totius etiam mundi motus, atq; conuerſiones, facili cognitione comprehendere: quæ per cœli plagas, ueluti peregrinantes ualeamus ſtellarum ortus, obitusq; proſpicere: annumerare ſperas, contemplari ſidera, tum illa cœlo hærentia, & certis fixa ſedibus, quæ cū ipſius mundi motu congruunt: tum ſeptem illa errantia, quæ & ſi magnis inter ſe ſpaciis diſtent, atque alii alia multo altiora ſunt, ſuos tamen certos, & perpetuos motus tenent: quæ non re quidem, ſed ſolo uocabulo erraticæ, atq; erroneæ appellantur, quum curſus ſuos conſtantiffime certiffimis ſpeciis ſine ullo errore retineant. Harum autem rerum omnium tam pulcherrimus conſpectus, & ratio tam ordinatiſſimi curſus adduxit olim quaſi per gradus mortalium mentes in cœlum: ac ibidem acutiſſime obſeruare omnia ſuaſit: intantum ut abſq; alia reuelatione conceſſa diuinitus, quæ ſolis patribus ueteris inſtrumenti per ea tempora contingerat, etiam ethnici ex ipſa naturali diuinitatis luciratione, & ex rebus mirabiliter conditis, & ordinatis, cœlum ſuſpicientes, Deum eſſe, diuinamq; naturam, & animos hominum rem eſſe immortalem, ſempiternamq; ſenſerunt, atq; dum ſic admirabili contemplatione aliud ex alio ſumma ſolertia, ſtudioq; ratiocinando conieciunt, ſupra captum humanæ intelligentiæ multa, quæ oculis nunquam uiderant, peracuta mentis acie conſpexere. Veluti ſiquis tabulam ſpectans admirabili artificio depictâ: aut aliquod ſignum Polycleti affabre ſculpti

ptum ex his, quæ cernit animo, concipiat egregium pi-
 ctoris, aut sculptoris ingenium: quæ ignoret is alio qui cer-
 tum, ac uerum tanti operis auctorem. Sed quid mirum
 si uiri tanta præditi sapientia, uel per hæc admirabilia sic
 cognita, & obseruata collegerint numen Dei, & omnipo-
 tens, & sempiternum esse, quum nemo fere tam rudis,
 & agrestis animi sit, qui cæli ipsius spectaculum, et tan-
 torum luminum fulgorem, pariterque, et ordinem cõtem-
 platus, aliquando non prouehatur ad supercœlestia me-
 ditanda: atque pro certo non asserat esse Deum, uitamque
 alteram inuisibilem ista nostra uisibili admodum potio-
 rem. Vnde propheta David Cœli, inquit, enarrant glo-
 riam Dei, et opera manuum eius annunciat firmamentum. Psal. 18
 Plato autem philosophorum omnium facile princeps,
 quum quæ mente comprehenderat, explicare aliter me-
 lius non posset, nec speraret, introduxit in suis dialogis
 Pamphilium quendam ab inferis reuertentem, et quæ
 ibi uiderat nunciantem: sicut postmodum fecit et noster
 Cicero, qui in libris suis de R. pub. Scipionem nõ à mor-
 tuis exciuit, ut Plato, sed in somnis fecit apparere alteri
 Scipioni minori, eique explicantem augustissimas immor-
 talium animorum sedes, et cœlestium regionum arca-
 na: docentemque, quomodo nouem orbibus, uel potius
 globis connectantur omnia: ex quorum impulsa, atque
 mou dulces, suauisque concentus, absque intermissione ali-
 qua perpetuo animis illis cœlestibus redderentur. Verum
 de his plenam perfectamque peritiam demus nostro Tri-
 phoni Gabrielo Veneto patricio, uiro cunctarum quidẽ
 scientiarum, sed in primis Astrologiæ omnium peritissimo:
 nobis satis est hæc delibasse primordia. Quod uero
 attinet ad dimensionem altitudinis planetarum: quã
 etiam quidam magni philosophi subtilissime commen-
 ti sunt: et similiter indagare de stadiis, quæ intersunt inter
 terram, et æthera, et lunam, et solem, et aliorum cœlo-
 rum quæue magnitudines, aut quæ interualla intersunt siderum,

DE RATIONE COERCEN. LIBID.

nihil referre arbitror ad cognitionem ueritatis, & propterea omnino hec ipsa omittere censemus. Non enim opinor id à quoquam mortalium certa ratione comprehendendi posse: quando metiri, ac librare id solus, qui fecit, potest, trinus & unus Deus. Quo circa superfluum putamus, ac insani pene hominis esse contere tam bona tempora in his studiis, & in metiendis frustra immensis eiusmodi spaciis, & interuallis æthereis: atque sibi quæ persuadere, aut suo, aut ullo humano ingenio posse tam latissimi orbis, & tam immensi ambitus diuinare mensuram, & ad computum deducere digitorum. Furor est, inquit, Plinius, mensuram orbis animo quosdam agitare, atque prodere aulos. Et in ecclesiastico legitur. Arenam maris, et pluuia guttas, et dies sæculi quis dinumerabit. Altitudinem coeli, et latitudinem terræ, et profundum abyssi, quis dimensus est: Sapientiam Dei præcedentem omniaminis inuestigauit: Quanto sane melius Christianum hominem, et præsertim religiosum id temporis quicquid restat usu meliori consumere, quam se hinc inanibus somniis occupare: quod quidem sine accusatione ineptiarum fieri nullo modo potest. Quæ uero de cursu planetarum, & eorum motibus referuntur, & quæ sine ullo errore contemplatione dignissima sunt, & nosse quidem pulcherrimum est, et cõtemplatione dignissimum. Neque etiam absurdum putarim, si forte cupiam sit cordi, per ocium cognoscere, quomodo circumferatur sol per duodecim signa zodiaci, et quomodo accedat ad brumale solstitium, et inde sensim recedens ascendat, et diuertat tandem in autumnale, annua lustratione peracta: quæ durat trecentis et sexaginta quinque diebus & sex horis, et ut quidam dicunt, aliquot etiam momenti. Augustinus de ciuitate Dei dicit annu consumi duodecim mensibus lunaribus quinque diebus, et quadrante: quod complectitur spacium temporis sui prædicti uidelicet, cccxv. diebus & vi. horis: propter quod quarto quoque anno, unum intercalarem addimus diem:

8. 109

eccl. 1.

ut itineribus solis perpetua ratio temporis congruat: et ad idem sol ipse punctum, unde recesserat, motione annua reuertatur. Scire quoque pulchrum est, quomodo Luna accessu, et recessu suo ab ipso Sole lumen accipiat, et menstrua spacia perfecto orbis circulo compleat. Nec inutile quoque fore arbitror scire, quo pacto, quave ratione, Lunæ, Solisque; eclipfis contingat: unde terræ motus: pluiæ, niues, grandines, nebula, nubes, tonitrua, fulgura, fulgura, uenti que; proueniât: ut per hæc, scilicet, commodetur, atque extollatur nobis admirabilis sapientia, atque potentia summi, et sempiterni Dei: que his præsertim rebus & aperte elucet, et cunctis manifesti, sive sese demonstrat: et si perfecte Deum, sicuti esse, neque que consequi cogitatione, aut intellectu comprehendere, quisquam possit.

Quatenus philosophandum sit. Cap. XXII.

Ceterum de seminibus, et principiis rerum de que; cuiusque generis animati, uel inanimati, muti, uel uocalis origine, de que; uita, et interitu, et nunquid mundus sit factus, ut etiam platonis uisum est, aut semper fuerit, ut placuit Aristoteli: similiter que; de idæis, de atomis, de materia, et forma, et substantia prima mundi, quæ generandi causas rebus cunctis dedisse perhibetur: utrum ue anima hominis sit immortalis, qua parte uertatur cœlum: an contrario cursu sidere rapiantur, an Oceano generet plenitudo lunaris augmentum, an orbem mundi, rotunditas ipsa suspendat: an mundus ipse unus sit, an plures: de que; aliis innumerabilibus quæstionibus, quæ nihil ad animæ salutem pertinent, et quæ olim quidem incompetæ, et inextricabiles fuerant, et de quibus uariæ frustra que; à philosophis disceptatum est: & quæ abhorrent ab his, quæ pro compertis iam